
IRODALMI MŰZEUM

„EGY EMBER ÉLETE”

*Kassák Lajos nyilatkozik a Bácsmegyei Naplónak
új könyvéről és régi verseiről*

Talán három esztendeje is van már annak, hogy kíváncsi figyelemmel hajoltam egy könyv fölé. A könyvben versek voltak, Kassák Lajos versei ezzel a címmel: „Máglyák énekelnek”. Érdekes, bizarr és új volt számomra a könyv, amelyben bolondul dübörögtek a verssorok, mint vasúti híd bordái a rohanó mozdony alatt. Találkozás volt, első találkozásom Kassák Lajossal.

Ma egy kis kávéház piros bársony szegletpáholyában másodszor találkoztam vele. Itt van a felesége is, csöndes beszédű, sápadt hölgy. A költő néha hozzá fordul a beszélgetés alatt, szinte néki magyaráz. Kimondhatatlan rajongással néz a férjére ilyenkor Kassákné, olykor közbevetett, halk mondatokkal egészíti ki a költő előadását.

A meggyőződésnek, a meggyőzésnek valami áradó fluidumával kezd beszélni Kassák, ökonomikus furorral, szabatosan, törés nélkül faragja a mondatokat, sápadt arcában tiszta gyerekszem kettős lámpása vibrál. Főlényesen nyugodt debatteur, alig gesztikulál, keze csak néha mozdul az asztalon fekvő dohányosszelence felé. Most megjelent önéletrajza kapcsán a magyar nyelvterületnek ma talán a legemlegetettebb tollforgatója. „Egy ember élete”. Ezen a címen írta meg háromkötetes, nagy könyvét. Egy ember egyszerű élete, eszközeiben, célkitűzésében mégis monumentális, sebes sodrú regény. Egy proletársors igaz regénye a gyermekkor pubertásválságaitól kezdve át a legkeményebb, a legvignasz-talanabb „Sturm und Drang” perióduson, ámulásokon és megtorpanásokon egészen a révbe intő férfikor érdekesítő kiteljesedéséig.

— Örömmel és meglepetéssel figyelem új könyvem széles hullámverését. Őszintén: ilyen sikerre, ennyi megmozdulásra nem számítottam. Mit is tettem voltaképpen? Az életemet írtam meg toldások és szépítgetés nélkül, azzal az őszinteséggel és igazságkereséssel, amely a művészi alkotásnak időálló értékét és létjogosultságát szabja meg. Vannak, akik azt mondják: Íme a két Kassák! Az egyik bolond, értelmetlen verse-

ket firkál, és a másik, alki becsületes, érthető nyelven megírja ezt a regényt. Szóval két egymástól független lelki folyamat eredményeinek tekintük verseimet és új könyvemet. Disztingciókat tesznek. Alapvető tévedés, hisz éppen propagatív erejében látom könyvem egyik legfőbb értékét, abban, hogy utat vág verseim megértése, az azokkal való egygyválás felé. Az „Egy ember élete” és régi, valamint újabb verseim szervesen egészítik ki egymást: verseimben magamat adom: az embert, regényemben ennek az embernek a fejlődéstörténetét. Alki e könyv elolvasása után fog rányitni verseimre, hiszem — hogy egész más szemmel fogja láthatni őket.

Szélesebben ömlő, ünnepélyesebb lesz a hangja mikor erről beszél.

— A vers! Egészen más valami, mint amit a polgári irodalom dekoratív pepecselői, az ábrándosak, a fenegyerekek vagy a finomkodó csipkeverők ezen a címen papírra vetnek. A polgári művészetben túlsúlyra jutott dekoratív elemek alatt roskadozott a tegnapi verse, amelyről, ha a zeneiség, a kedves csobogás dekorációját levakarom, éppenséggel semmi sem marad alatta. A Szépség, mint a relatív tökéletesség visszfénye, mint a konstrukció belső, mélyről fakadó nagyvonalúsága nem üthetett tanyát ezekben a versekben, mert csupán másodlagos élmények eredményei voltak. Hogy verset alkothassak, ahhoz primér, önmagamból kiteljesedő impressziókat kell lerögzítenem.

Írok egy verset! Mit kell csinálnom ekkor? A szó szoros értelmében le kell rombolnom önmagamat, le kell bontanom az előítéleteket, szubjektivitást és minden nem kellő lelki coefficientet, hogy a romokon megkonstruálhassam az új embert, aki a versből született és akiért a vers születik. Ekkor a vers már — én vagyok.

Hogy érthetetlenek vagyunk? Hogy a vers a véres köznapiságba kalandozik tárgyáért, iniciatíváért? Hogy fittyet hány hagyományainak és meghökkeni a jegecesre fagyott polgári ízlést? Erről csak annyit, hogy emlékszem rá, amikor Ady verseit alulról felfelé olvasták itt a kávéházban harsány hahota közben.

— Az aktivizmus ezek szerint — folytatja — vagy ennek mai, építő periódusa: a konstruktivizmus nem az Ady—Babits—Kosztolányi féle polgári irodalomból továbbfejlődött iskola, hanem ezektől függetlenül, a szociális fejlődés irányában szükségszerűleg kitermelődött világnézet, vagy — ha úgy tetszik — új, szintetikus életérzés, melynek már el nem vitatható eredményei vannak, amelyből a polgári művészetek minden ága profitált. Gondoljunk csak a festészfrissítő mély lélegzetvételeire az új irányok levegőjéből vagy az irodalmi szó- és tárgyátár halatlan gazdagulására.

— Ami a belső fejlődés vonalát illeti, ma az új művészet építő korszakát írjuk. A rombolás és a romok eltakarítása befejezést nyert. Az expressziós kubista és egyéb átmeneti formanyelvek betöltötték felada-

tukat. Félre kell állniok. Ha például ma egy expresszionista képen görbe házakat látok, szemébe nevetek a festőjének. Mért festi görbére a házat? Ő így látja? Nem igaz. Tizenöt esztendővel ezelőtt igaz volt. Ma már nem az. Tizenöt évvel ezelőtt az új meglátás brutális kihangsúlyozásának volt eszköze a torzítás. Ma minderre nincs többé szükség. A tömegek világszemléletének a kívánt irányban való eltolódása lassanként meg is fosztja agitatorikus jellegüktől az új művészeteket. És ekkor teljes kapacitással indulhat meg az építő munka, míg a szintetikus fejlődés görbéje bezárja majd a kört. A kört, közepén a diadalmas, megújhodott emberrel.

Elfáradt mozdulattal simít végig a homlokán. Ajkai között az elfelejtett cigaretta tönkje perzselődik. Nagyon közvetlen, póztalan minden mozdulata, mint azoké, akiknek a meggyőződés ajándékozza a nyugalmat. Kassákné egy süteményt választ ki az asztalon álló tálból. Mogyorós kifli. Beleharap, azután odanyújtja a férjének.

(d. j.)

Közlésünkről:

Kassák Lajos és a jugoszláviai magyar irodalom kapcsolatának dokumentuma ez a *Bácsmezei Napló*ban 1927. december 13-án megjelent nyilatkozat, amelynek irodalomtörténeti becse kétségtelen, és híven mutatja, hogyan gondolkodott a bécsi emigrációból hazatért író és irodalompolitikus. A nyilatkozat lejegyzője a (d. j.) szignó alapján kétségtelenül a *Napló* fiatal újságírója, Debreczeni József volt.

BORI Imre